

Bespreking: Fotogids Korstmossen

A. van den Bremer & L. Spier, 2012. *Fotogids Korstmossen, kennismaken met korstmossen*. KNNV Uitgeverij, Zeist. ISBN 978-90-5011-390-8. Hardcover. 152 pp. € 19,95 (KNNV-leden 10 % korting).

Wie zich voor het eerst op het pad van de korstmossen begeeft, moet over voldoende uithoudingsvermogen beschikken wil hij niet al snel het spoor bijster raken en moedeloos de loep aan de wilgen hangen. De lichenen vormen een moeilijk en op het eerste gezicht nogal ontoegankelijk studiegebied, en alle hulp van buiten is dan ook bijzonder welkom. De Veldgids Korstmossen (van Herk & Aptroot, 2004) is in het Nederlandse taalgebied dan de onvolprezen leidraad, maar deze wil zo compleet mogelijk zijn en geeft vaak maar één, kleine foto per soort. Hij bewijst zijn nut pas echt als de korstmossenstudent al flink wat praktijklessen met goed gevolg heeft afgelegd. Buitenlandse gidsen en natuurlijk het internet bieden nog enorm veel aanvullende informatie, maar ook daar is het voor de nog niet zo ervaren lichenoloog moeilijk de weg vinden naar de juiste soort. Deze fotogids is bedoeld om die beginner aan de hand van foto's een handreiking te geven. De auteurs benadrukken dat het geen echte veldgids is en geen volledigheid nastreeft, maar vooral een overzicht biedt van vooral grotere, goed zichtbare soorten op bomen. Het moet het enthousiasme voor de verbluffend mooie wereld van de lichenen aanwakkeren. Daar zijn de auteurs in geslaagd, want hun passie voor de korstmossen straalt ervan af. Het zal een beginner zeker aanspreken en aanzetten om bepaalde soorten zelf te gaan zoeken.

Bij dit boek is ervoor gekozen om de inleiding relatief beknopt te houden, waarbij de belangrijkste kenmerken waarop moet worden gelet met foto's zijn verduidelijkt. Deze inleiding wordt nog aangevuld met een leuk overzicht van de kleine insecten die elke lichenoloog regelmatig in zijn verzamelde korstmossen aantreft. Een echte sleutel tot de soorten ontbreekt, maar de nadruk ligt dan ook op determinatie aan de hand van foto's. De soorten zijn ondergebracht in zes rubrieken, puur op verschijningsvorm: korstvormig, placodioid, bladvormig, schubvormig, struikvormig en korstmossen met grondschubben. Deze indeling zal niet altijd even duidelijk zijn voor beginners, want ze zullen *Caloplaca flavocitrina* (valse citroenkorst) bijvoorbeeld eerder onder de korstvormige dan onder de schubvormige rangschikken. Binnen de rubrieken zijn de soorten alfabetisch gerangschikt (wat voor een gids als deze niet noodzakelijk is), waardoor sterk gelijkende soorten als *Physcia adscendens* (kapjesvingermos) en *Physcia tenella* (heksenvingermos) niet naast elkaar zijn afgebeeld. Daarmee hebben de auteurs een kans laten liggen. Juist dit zou namelijk een pluspunt van deze gids kunnen zijn.

Deze fotogids bevat 127 soorten, zowel steen- als boombewoners en ook wat grondbewonende soorten. Het zijn op enkele na alleen veel voorkomende soorten. Volgens de auteurs ligt het accent

op grotere soorten op bomen, en daarom verbaast het dat bijna de helft van de afgebeelde soorten echte steenbewoners zijn, en dat sommige boombewonende soorten die elke beginner al snel zal tegenkomen ontbreken, zoals *Hyperphyscia adglutinata* (dun schaduwmos), *Arthonia spadicea* (inktspatkorst) en *Pertusaria albescens* (witte kringkorst). Ook gewone en goed herkenbare steensoorten als *Aspicilia calcarea* (plat dambordje), *Lecanora dispersa* (verborgen schotelkorst) en *Caloplaca dichroa* (mandarijnkorst) zijn in deze gids niet te vinden. Dat zet de gebruiker soms ook op het verkeerde been, want die zal bijvoorbeeld *Lecanora dispersa* nu snel determineren als de erop gelijkende en wel opgenomen *Lecanora semipallida* (witrandschotelkorst). Als veel minder algemene soorten als *Physcia aipolia* (gemarmerd vingermos) en *Physcia clementei* (isidieus vingermos) niet op waren genomen, zou ruimte zijn vrijgekomen voor deze soorten, die toch wel thuishoren in zo'n gids.

Elke soort krijgt een aparte pagina, waarbij niet alleen detailfoto's zijn afgedrukt, maar ook het 'beeld in het veld': een boomstam of steen met de soort op enige afstand. Op zich is dit een leuke aanvulling, want sommige soorten zijn door hun specifieke kleur of vorm al vanaf een afstandje herkenbaar. Bij veel meer soorten zegt een dergelijke foto echter weinig, en daar had men de 'substraatfoto' beter achterwege kunnen laten. De kwaliteit van de foto's is soms uitstekend, maar stelt soms ook teleur. Er is weinig zo moeilijk als korstmossen goed fotograferen, en zeker groene kleuren zijn lastig waarheidsgetrouw weer te geven. Een soort als *Hypotrachyna revoluta* (gebogen schildmos) is zo goed op de foto gekomen dat hij ook door beginners makkelijk te determineren is, maar de *Melanelixia's/Melanohalea's* (diverse schildmossen) lijken mij met deze foto's moeilijk uit elkaar te houden. De vele foto's geven wel een heel kleurrijk beeld van de verscheidenheid aan korstmossen en dat zal de beginner zeker inspireren.

De naamgeving kan voor verwarring zorgen omdat de auteurs ervoor hebben gekozen die van de Veldgids aan te houden. Daarom worden nog sommige oude namen gebruikt als *Cladina* (= *Cladonia*) en *Parmotrema chinense* (= *Parmotrema perlatum*, groot schildmos) en ook nog de nu echt niet meer gebruikte Nederlandse naam elandgeweimos voor *Cladonia foliacea*, in plaats van zomer-sneeuw.

De auteurs hebben met deze fotogids geen veldgids willen maken, en zo moet hij dan ook niet beoordeeld worden. Hij is bedoeld als inleiding tot de korstmossen met een sterk accent op foto's. Daarom is het jammer dat de auteurs op dit gebied wat kansen hebben laten liggen. Als fotogids is hij niet te zwaar en te groot, zodat hij in de rugzak mee het veld in kan. Al met al is het zeker een mooi vormgegeven en met veel liefde voor de lichenen geschreven inleiding tot deze soortgroep.

Henk Timmerman

Activiteitenprogramma

De BLWG organiseert excursies, weekends en bijeenkomsten voor leden en publiek. Hieronder staan alle geplande activiteiten. Bij veel excursies staat vermeld dat ze ook geschikt zijn voor beginners: ook niet-leden van de BLWG en KNNV zijn dan van harte welkom. Komt u voor het eerst mee, denkt u dan aan de juiste kleding en schoeisel voor een buitenactiviteit, een lunchpakket en een loep om de mossen of korstmossen goed te kunnen bekijken. Excursies duren gewoonlijk tot 15.00 uur. Aan de activiteiten zijn geen kosten verbonden, tenzij anders vermeld staat. Zelf een excursie organiseren? Neem contact op met Henk Timmerman (optieplus@planet.nl).

Het is helaas niet gelukt om een groot aanbod aan mossenexcursies te organiseren. Veel mossenexcursies vinden plaats in regionale mossenwerkgroepen. Deze zijn te vinden op de website van de